

Sygn. akt III PZ 11/18

POSTANOWIENIE

Dnia 20 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak (sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z powództwa J. O.
przeciwko Y. Spółce Akcyjnej w O.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 listopada 2018 r.,
zażalenia powoda na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w G.
z dnia 2 lipca 2018 r., sygn. akt VI WSC (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. postanowieniem z dnia 2 lipca 2018 r. odrzucił skargę kasacyjną powoda J. O. od wyroku tego Sądu z dnia 20 marca 2018 r. oddalającego apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego w G. z dnia 7 listopada 2017 r., którym oddalono jego powództwo przeciwko stronie pozwanej Y. Spółce Akcyjnej w O. o zapłatę kwoty 10.000 zł tytułem odszkodowania za naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu.

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy podniósł, że wobec skierowania niniejszej sprawy - zarządzeniem przewodniczącego z dnia 23 marca 2017 r. - do

rozpoznania w postępowaniu uproszczonym, który to tryb nie został zmieniony postanowieniem wydanym na podstawie art. 13 § 1 k.p.c. ani w postępowaniu przed sądem pierwszej, jak też drugiej instancji, sprawa została rozpoznana w postępowaniu uproszczonym. W myśl art. 505¹ pkt 1 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia pozwu) przepisy działu o postępowaniu uproszczonym stosuje się w sprawach należących do właściwości sądów rejonowych o roszczenia wynikające z umów, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza 10.000 zł. Przedmiotowa sprawa obejmowała roszczenie z umowy o pracę, a wartość przedmiotu sporu nie przekraczała kwoty 10.000 zł. Natomiast, zgodnie z art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach rozpoznanych w postępowaniu uproszczonym. Z tego względu Sąd Okręgowy na mocy art. 398⁶ § 2 k.p.c. odrzucił skargę kasacyjną powoda jako niedopuszczalną.

W zażaleniu powód zaskarżył postanowienie Sądu Okręgowego w całości i wniósł o jego uchylenie, zarzucając naruszenie: 1) art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 3 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 4 k.p.c., przez odrzucenie skargi kasacyjnej z tego samego powodu, który był podstawą do jej wniesienia, tj. faktu, że w sprawie, z uwagi na skład orzekający przed Sądami obu instancji w związku z przepisami postępowania o trybie uproszczonym, zaszła nieważność postępowania, ewentualnie w sprawie wystąpiło istotne zagadnienie prawne lub potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości; 2) art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c., przez jego wadliwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że sprawa rozpoznana została w postępowaniu uproszczonym, podczas gdy była ona rozpoznana przed Sądem pierwszej instancji w trybie zwykłym, o czym świadczy trzyosobowy skład sędziowski, a w trybie uproszczonym została rozpoznana jedynie apelacja i to ta okoliczność, powodująca, że skład Sądu drugiej instancji był niezgodny z przepisami, doprowadziła do nieważności postępowania, co było też głównym zarzutem wniesionej skargi kasacyjnej; 3) art. 398² § 1 k.p.c., przez jego niezastosowanie, chociaż niniejsza sprawa jest sprawą z zakresu prawa pracy, a wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest niższa niż 10.000 zł.

W uzasadnieniu argumentowano, że sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w postępowaniu uproszczonym tylko wówczas, gdy w takim postępowaniu

rozpoznał ją sąd pierwszej instancji. W niniejszej sprawie sprawa toczyła się w trybie zwykłym, o czym świadczy skład orzekający Sądu pierwszej instancji (jeden sędzia i dwóch ławników), a tylko apelacja została rozpoznana w trybie uproszczonym w składzie jednego sędziego, co doprowadziło do nieważności postępowania. Zgodnie z przepisem ogólnym - art. 47 § 1 k.p.c. - w pierwszej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Z kolei przepis szczególny, tj. art. 47 § 2 pkt 1b k.p.c. stanowi, że sprawy o dyskryminację z zakresu prawa pracy sąd pracy rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników. Reguły kolizyjne nie rozstrzygają kwestii, który przepis powinien mieć zastosowanie. Jednak stosując przepis szczególny, a więc przewidujący skład szerszy niż jeden sędzia, postępowanie nie mogło dalej toczyć się w trybie uproszczonym, a więc apelacja nie mogła zostać rozpoznana w składzie jednego sędziego. Stoi to w oczywistej sprzeczności z funkcją postępowania odwoławczego, w którym skład sędziowski jest co najmniej taki sam, jak przed sądem pierwszej instancji. A zatem rozpoznając apelację w węższym składzie Sąd drugiej instancji naruszył prawo powoda do kontroli instancyjnej, a tym samym do sprawiedliwego i rzetelnego procesu. Stosownie do art. 367 § 3 k.p.c. rozpoznanie sprawy przed sądem drugiej instancji powinno nastąpić w składzie trzech sędziów zawodowych. Resumując, Sąd Rejonowy stosując przepis szczególny dotyczący składu orzekającego w pierwszej instancji w sprawach z zakresu prawa pracy automatycznie wyłączył możliwość stosowania przepisów o trybie uproszczonym, a Sąd Okręgowy rozpoznając apelację w trybie uproszczonym, doprowadził do nieważności postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione. Zgodnie z art. 505¹ § 1 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w rozpoznawanej sprawie) przepisy o postępowaniu uproszczonym stosuje się w sprawach o roszczenia wynikające z umów, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza dziesięciu tysięcy złotych, a w sprawach o roszczenia wynikające z rękojmi, gwarancji jakości lub z niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową sprzedaży konsumenckiej, jeżeli wartość przedmiotu umowy nie przekracza tej kwoty. W sytuacji, gdy roszczenia te mają swoje źródło w umowie o pracę, dochodzi do zbiegu przepisów o postępowaniu uproszczonym z przepisami

art. 459-477⁷ k.p.c., normującymi odrębne postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że wówczas występuje nie tylko możliwość, ale nawet konieczność stosowania przepisów o postępowaniu uproszczonym, zarówno przed sądem pracy pierwszej, jak i drugiej instancji (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2003 r., III PZP 2/03, OSNP 2003 nr 15, poz. 350 z glosami: P. Telengi, M. Prawn. 2005 nr 7, s. 356; P. Mroczkowskiego PS 2004 nr 9, s. 142 oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 2003 r., III PZP 13/03, OSNP 2004 nr 7, poz. 115 z glosą A. Góry-Błaszczkowskiej Monitor Prawa Pracy wkładka 2004 nr 9, s. 18). W uzasadnieniu uchwały z dnia 6 marca 2003 r., III PZP 2/03, Sąd Najwyższy wskazał, że po nowelizacji art. 13 § 1 i art. 201 § 1 k.p.c., dokonanej ustawą z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 48, poz. 554) nie powinno budzić wątpliwości, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu odrębnym jest obowiązkowe i, pominiawszy postępowanie nakazowe (jedyne fakultatywne postępowanie odrębne), nie zależy od woli stron. Brak norm o charakterze kolizyjnym utrudnia ocenę, według jakich przepisów (w jakim postępowaniu odrębnym) sprawa powinna być rozpoznana, jeżeli według różnych kryteriów może być zakwalifikowana do rozpoznania w różnych postępowaniach odrębnych. Jednocześnie Kodeks postępowania cywilnego nie zawiera unormowań, które w sprawie należącej do różnych postępowań odrębnych wyłączałyby *expressis verbis* jednoczesne stosowanie w tej sprawie przepisów regulujących różne postępowania. Brak takiej regulacji pozwala na sformułowanie tezy, że ustawodawca dopuścił, a nawet założył możliwość rozpoznawania jednej sprawy według przepisów dotyczących kilku postępowań odrębnych, jeżeli ze względów przedmiotowych i podmiotowych należy ona do tych postępowań. Pogląd ten, wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2001 r., III CZP 61/01, (OSNC 2002 nr 5, poz. 62), w odniesieniu do spraw gospodarczych, ma także zastosowanie w sprawach z zakresu prawa pracy. Wobec powyższego stosownie do art. 201 § 1 k.p.c. przewodniczący w sądzie pierwszej instancji bada, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega ona rozpoznaniu według

przepisów o postępowaniu odrębnym i wydaje odpowiednie zarządzenie. W uzasadnieniach postanowienia z dnia 16 czerwca 2004 r., I PZP 1/04 (OSNP 2005 nr 5, poz. 67) i uchwały z dnia 19 kwietnia 2007 r., III CZP 11/07 (OSNC 2008 nr 2, poz. 23 z glosą G. Matusika, PS 2008 nr 7-8, s. 217-226 oraz K. Markiewicza, PS 2009 nr 2, s. 172-180), podkreślono, że tego rodzaju zarządzenia przewodniczącego nie mają wyłącznie organizacyjno-administracyjnego charakteru, jak przyjmowano przed nowelizacją art. 201 k.p.c. (por. uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 14 marca 1989 r., III PZP 45/88, OSNCP 1989 nr 11, poz. 167 i uchwałę z dnia 22 lipca 1994 r., III CZP 87/94, OSNC 1995 nr 1, poz. 5), lecz zaliczane są, obok wydawanych przez sąd orzeczeń, do czynności procesowych o charakterze decyzyjnym. W świetle art. 362 k.p.c. do zarządzeń tych stosuje się odpowiednio przepisy o postanowieniach. Przepisy te zawierają regulacje dotyczące związania postanowieniami sądu, który je wydał (art. 358 § 1 k.p.c.) oraz regulacje przewidujące, kiedy sąd może zmienić lub uchylić postanowienia (art. 359 k.p.c.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że o tym, czy sprawa jest rozpoznawana (została rozpoznana) w postępowaniu uproszczonym, nie decyduje wyłącznie spełnienie obiektywne przesłanek z art. 505¹ § 1 k.p.c., lecz znaczenie mają czynności stron, przewodniczącego lub sądu pierwszej instancji. Nie można bowiem przyjąć, aby samo spełnienie przesłanek z art. 505¹ § 1 k.p.c. przesądzało o tym, że sprawa została rozpoznana w trybie uproszczonym. Decydujące znaczenie ma to, czy sąd rzeczywiście rozpoznał sprawę w tym postępowaniu. O tym, że ustawodawca przypisuje znaczenie rzeczywistemu rozpoznaniu sprawy w postępowaniu uproszczonym, a nie tylko spełnieniu przesłanek do jej rozpoznania w tym postępowaniu, świadczy treść art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach „rozpoznanych” w postępowaniu uproszczonym. Chodzi więc o sprawy, w których wyrok sądu drugiej instancji zapadł w postępowaniu uproszczonym, a nie o sprawy, które kwalifikowałyby się do rozpoznania w tym postępowaniu. Jeżeli więc sprawa, w której były spełnione przesłanki z art. 505¹ k.p.c. nie zostanie (nie została) rozpoznana w postępowaniu uproszczonym, to skarga kasacyjna nie będzie w niej wyłączona i odwrotnie, jeżeli sprawa zostanie w drugiej instancji rozpoznana w

postępowaniu uproszczonym, to zgodnie z art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c. skarga kasacyjna będzie w niej niedopuszczalna nawet wtedy, gdyby sprawa nie kwalifikowała się do rozpoznania w tym postępowaniu odrębnym. Istotne znaczenie ma tutaj zarządzenie przewodniczącego o skierowaniu sprawy do rozpoznania w określonym postępowaniu odrębnym.

W rozpoznawanej sprawie powód nie kwestionuje w zażaleniu, że zarządzeniem przewodniczącego z dnia 23 marca 2017 r. określony został tryb postępowania jako „postępowanie uproszczone”, a o tym, że sprawa podlegała rozpoznaniu przez sąd pierwszej instancji w trybie uproszczonym wskazano w zarządzeniu z dnia 15 lutego 2018 r. o przedstawieniu akt sprawy z apelacją powoda Sądowi Okręgowemu w G., który na podstawie art. 505¹⁰ k.p.c. rozpoznał apelację w składzie jednoosobowym na posiedzeniu niejawnym. Błędny jest przy tym podniesiony w zażaleniu zarzut, jakoby o tym, że sprawa została rozpoznana w trybie zwykłym przez Sąd Rejonowy świadczy ławniczy skład tego Sądu. Jak zaznaczone zostało w rozważaniach dokonanych powyżej, ustawodawca dopuścił, a nawet założył możliwość rozpoznawania sprawy według przepisów dotyczących kilku postępowań odrębnych, jeżeli ze względów przedmiotowych i podmiotowych należy ona do tych postępowań, co wynika wprost z regulacji zawartej w art. 505¹⁴ § 1 k.p.c., dodanym do Kodeksu postępowania cywilnego przez art. 1 pkt 93 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804). Zgodnie z tym przepisem w postępowaniu uproszczonym w sprawach z zakresu prawa pracy przepisów art. 466, art. 467, art. 468, art. 470, art. 471, art. 477 i art. 477¹ k.p.c. nie stosuje się. Tym samym, w przypadku zbiegu postępowań odrębnych ustawodawca nie przyjął generalnej zasady wyłączenia stosowania przepisów jednego ze zbiegających się postępowań odrębnych, lecz unormował szczególne postępowanie uproszczone, nazwane postępowaniem uproszczonym w sprawach z zakresu prawa pracy, które stanowi kompilację zbiegających się postępowań, z wyraźnym wyłączeniem stosowania niektórych przepisów. Podkreślenia także wymaga, że przy kwalifikacji spraw należących do postępowania uproszczonego prawodawca zastosował jedynie kryterium przedmiotowe, opisując roszczenia, jakie mogą być w tych sprawach rozpoznawane oraz określając ich wartość. Stąd

kwestia czy postępowanie toczyło się przed sądem rejonowym w trybie uproszczonym, czy też w trybie zwykłym nie zależy od składu sądu rozpoznającego sprawę, a wyłącznie od tego, czy rozpoznawane roszczenie wynika z umowy i jego wartość nie przekracza kwoty 20.000 zł. (do dnia 1 czerwca 2017 r. - kwoty 10.000 zł) oraz czy na podstawie art. 201 § 1 k.p.c. sprawa została przez przewodniczącego w sądzie pierwszej instancji skierowana do rozpoznania w trybie uproszczonym (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2010 r., II CZ 88/10, LEX nr 1380923).

Skład sądu rozpoznającego sprawę w pierwszej instancji określa natomiast art. 47 k.p.c. Zasadą jest, że w pierwszej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej (art. 47 § 1 k.p.c.). Stosownie do art. 47 § 2 pkt 1 k.p.c., w sprawach z zakresu prawa pracy sąd pierwszej instancji rozpoznaje jedynie sprawy o: a) ustalenie istnienia, nawiązanie lub wygaśnięcie stosunku pracy, o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy, o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone roszczenia i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy, b) naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu i o roszczenia z tym związane, c) odszkodowanie lub zadośćuczynienie w wyniku stosowania mobbingu rozpoznaje w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników. *Summa summarum*, o tym czy sprawa została rozpoznana w postępowaniu zwykłym, czy też uproszczonym nie decyduje skład sądu pierwszej instancji rozpoznający sprawę, ale to czy zarządzeniem przewodniczącego została skierowana do rozpoznania w postępowaniu odrębnym, a sąd pierwszej instancji nie wydał postanowienia o zmianie tej kwalifikacji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2008 r., II PK 45/08, OSNP 2010 nr 5-6, poz. 59). Co do zasady zaś skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach rozpoznanych w postępowaniu uproszczonym bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c.). Skoro niniejsza sprawa została rozpoznana w postępowaniu uproszczonym, to orzeczenie Sądu drugiej instancji nie podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z

art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji.